

Lea Fatur:

Leži otok na sred morja ...

(Dalje.)

ujmo je pri krmilu, Kristo čepi v stražnem jamboru. Drugi so odšli pod krov. Gusarji se smeje: »Nocoj boš klical, kapitanček, Audi nos! Libera nos!«¹ Boš videl, kaj je nočna straža na morju. Če ubežiš te čaka palica.«

»Drži se!« so stiskali tovariši Adrijanu roko, »pokaži tem divjakom, kaj je kranjski plemič.« Adrijan se prekriža in meri pot od kasana² do koštilja³. Krov škriplje, stražna luč meče velike kolobarje, jambori rastejo do neba. Ladja leti, kakor da jo ženejo pe-

klenske moči. Saj pravijo, da je prodal Djokovič dušo za njo ... Adrijana stresa. Jesenska noč je. Nebo in morje sta se zlila v temni brezdanj. Čudno grgra in vrši iz morja. Kakor da bi grozile morske pošasti: »Čuj, ti, mladi gusar! Naš si! Nerešena bo brodila tvoja duša po morju. Kakor Matetova. Kakor Mate si navezal srce na 'otok zakladov', na ta brod, na Anco. Že štiri leta ti ni očistila spoved duše, te ni okrepilo Gospodovo Telo.«

Brni v debelih opletankah od jambora do jambora, se ujame v jadra, stresa prečnice: »Hej, ti, mladi gusar! Videl boš!« Pošastne glave v jadrih in iz morja. Tam izteguje Mate proseče roke, tu odpira žrelo devetstolaktna riba. Lise pod glavnim jamborom žarijo krvavo, angleški kapetan gleda z daljevidom v Adrijana, duša Ančine matere vzdihuje: »Anca! Anca! Anca!«

¹ Sliši nas! Reši nas!

² Vзвишено mesto na stražnem delu broda.

³ Vзвишено mesto na sprednjem delu broda.

Strašno je, če si na nočni straži na brodu smrti. Pod krovom bi zdaj molil s tovariši, tu ti brani zli duh: »Kaj boš molil! Ne boš rešil ne svoje, ne duše svojih tovarišev, ne očetove, ki je šla nepripravljena s sveta, ne Djokovičeve, ki je zagrešil umor, ker se mu je izneverila tvoja mati. Misliš, da se hliniš pred Ginom. Na, le poglej! Brodnikovim otrokom že ugaja brezskrbno postjanje, bogastvo na starost — in tebi in Turnskemu in Bihackemu — kaj vam ne laska misel, postati kapetan na tem brodu? Ste že moji, ste že...« Črni krempļi se stezajo iz tmine, ognjene oči se bližajo... Mrzel pot je na Adrijanovem čelu. A nakrat zbeži zli duh, nad njim, na jamboru zagleda Adrijan žalostno Mater, kako sedi s Sinom v naročju nad vrati rabske stolnice. In sliši glas svoje matere: »Marija, ki si občutila prebridko gorje, vrni mi sina nedolžnega!«

»Mati!« Pošasti so zginile — globoko diha Adrijan, moli, preiskuje v svoji vesti: štiri leta je že gusarskem brodu. Pa da je postal nezvest svoji materi. Ne, mati, ne! Ne objokuj me, pa če ti je poslal sam Djokovič vest, da sem gusar. Poglej mati, tako je bilo...«

Stal je takrat pred Djokovičevim nožem in Matetovo prikaznijo. Nad morjem je kipela ona najvišja skala, pod katero je zaklad angleškega podkralja. In od tam se je vzel Mate. Bradat, čuden, vendar on. Adrijan ni slišal obupnega krika Ance in tovarišev, ki so pritekli k njemu, samo kakor v sanjah je videl, da stoji Dujmo grozeče pred kapetanom: »Samo las mu skrivi, rečem ti, samo las!« Adrijana je prevzelo usmiljenje do duše, ki mora čuvati zaklad, prevzela zavest, da je res, kar je slišal in bral tolikrat. Zavedel se je, da mu je rešil Mate življenje. »Te je sunil, si ranjen?« je vprašala Anca, stresla Djokoviča za rokav: »Stric! Zakaj si ga hotel?«

»Pustita me!« se je otresel Ance in Dujma, gledal prepadeno na morje in na skale. Kar spremeni obraz, kri zapluje v blede lice. Z rezkim žvižgom pokliče Gina in tovariše, ki so sedeli pred hišo. Prihiteli so in za njimi je priletela gospa. Adrijanu se je zdelo, da sta se spogledala gospa in Dujmo. Djokovič je velel Ginu: »Hitro! Skočite v morje in preiščite okolico, skale in ves otok. Kaj? Bojite se? Mate ni imel brade, a ta duh jo je imel. Ali mu je mogoče zrastle na onem svetu?«

»Ne, Mate ni imel brade!« je pritrdil osupli Adrijan. Dujmo se je zdrznil.

»Ni imel brade, ampak ti, kapetan, veš, da se prikazujejo uboge duše v zapuščenem stanju in če raste brada po množini grehov, se bo kazala tvoja duša z brado, ki se bo vlekla za njo.«

Strah pred kapetanom je branil, da bi se nasmejali dečki glasno, samo Adrijan je pritrdil na Dujmov mig: »Bil je Mate in zrastle mu je brada.« Djokovič je ošvignil Dujma s prodirnim pogledom: »Spravite se mi Kranjci, Anca, gospa Bertina in ti, Dujmo, pred hišo. Počakajte tam.« Sam pa je šel za plavači, ki so pretikali skale.

»Kaj bo spet skuhal?« rentači Dujmo. »Zaklet je ta otok in dobrega ne bo rodil.« Adrijanu se je zdelo, da sledita Dujmo in gospa Bertina s strahom daljnim klicem gusarjev: »Tu ni nikogar! Kako boš lovil pri-kazen, kapetan?«

»Mora biti! Primate ga za brado!« je rjul Djokovič.

»Ubogi moj Mate!« je vzdihnil Adrijan. Dujmo je molčal. Turnski se je spominjal, kar jim je pravil Ivan Vajkard o strahovih po gradovih na Kranjskem in se smejal: »Naj ga le primejo! Ožgale se jim bodo roke; vse, česar se dotakne duh, zgori, in če se dotakneš njega, zgoriš.«

»Pa kako se ga dotakneš, ko je duh?« ga je zavrnil Janezek in povedal, kako je strašilo pri njih v Trnovem. Andrejček je pravil, kako je videl njegov ded povodnega moža, in razvil se je med dečki in Anco živahen pogovor. Gospa Bertina in Dujmo sta pa prisluškovala krikom, ki so se bližali. Djokovič se je kregal: »Bedaki ste! Bojazljivci!« — Nekdo ga je zavrnil: »Pa bi šel z nami med skale, kapetan!«

Mrk je hodil Djokovič po obali. »Zdaj bo nekaj!« je rekel Dujmo gospe. »Nemara bomo morali vse dni čepeti pred hišo, on bo pa iskal duha in čakal.«

»Ne zaupa nam,« je rekla gospa, »vest ga peče.«

»O!« je odvrnil Dujmo, »njegova vest je prožna, in hudoba ne da rada duše iz rok.«

Govorila sta špansko, da bi ne razumeli drugi. Adrijan pa, ki je znal italijansko in latinsko, je nekaj razumel, nekaj uganil. Potrtil so opazovali dečki, kako so se motovili gusarji po skalah. Dujmo je siknil: »Vse nam je pokvaril ta lopov. Menil sem, da naredimo načrt, in da se naživijo dečki zraka na kopnem. Popravljal bi brod, pa ta nesrečen človek se prepusti svoji novi ljubosumnosti. Pomagalo mu ne bo. Adrijan dobi dekle in njeno bogastvo. Tako bo ustrezno mrtvim in živim. Ali kako narediti?«

»Da, kako?« je vzdihnila gospa. »Še nekaj let in Anca bo zrastle. A da bi se posrečilo lopovu poročiti se z njo in se kazati svetu kot poštenjak — rajši zasadam jaz sama njemu, ali da jo rešim, tudi Anci nož v srce.«

»Treba ji bo povedati, kdo je ta njen stric, ki skrbi tako nežno za njo,« se je spalil Dujmo. »Pa to že pride. Mene skrbi samo, da bi vas ne ločil od nje. Sicer ne ve, da sem vam jaz kaj povedal, ali če mu pride misel, da spravi dekle v Novi svet, kamor prodajajo gusarji tako lahko naropano blago? Znanca imamo v Manhatanu. Tam so še Holandci iskali zlata, in gusarji so navadni in predrzni gostje v mestecu. Sicer pravijo, da bodo vzeli Angleži Holandcem naselbino. Za zdaj govorijo, da se zatekajo gusarji močno tja in da zakopavajo svoje zaklade ob Peklenskih vratih. Kajti angleški kralj je ukazal, da se morajo pokončati gusarji, ker ovirajo pomorsko trgovino, in v ta namen oborožuje bojne ladje. Španski kralj pa gradi v Guatemali trdnjavo, da bo prekrizal gusarjem pot. Tudi Benečani lovijo pomorsko kugo. Res. Po svetu je dovolj hudega, so vojne, lakota, kuga, Turek in druge nesreče. Pa na kopnem že še dobiš hudodelca, išči ga pa na morju... Saj še tega otoka ne najdejo. Skale okrog in okrog, lišaji na njih jim dajejo barvo morja. Koliko ladij gre mimo, ne da bi ga kdo videl.«

»Strašen je ta otok v svoji samoti,« je tožila gospa. »S staro kuharico in stražarjema že ne veš več, kaj bi govoril. Knjige so vse prečitane, ostane samo še sv. pismo, ki nas tolaži. Bolje je na ladji kakor na otoku.«

Tedaj se je bližal Djokovič s porogljivim nasmeškom: »Pravili ste mi, gospa, kako se dolgočasi Anca, in da je treba, da se nauči sveta. Uvidim vse to. Otok strahov res ni primeren kraj za Anco in tudi za te preplašene dečke ni. Le pogum, otroci! Še danes razpnemo jadra. Kar spravite svoje stvari v red, gospa! Tukaj ostaneta samo stražarja s kuharico, in da jim ne bo dolgčas, še naš Menko, ki se ne boji strahov.«

Tako je prišla še tisti večer Anca nazaj na brod. Adrian je ni videl in je ni iskal. Bilo mu je po sencih kakor kladivo: On naj dobi brod in deklico. Ta čudoviti brod, da bi bil njegova lastnina. In da se pripelje na njem v Rab in pripelje materi nevesto? In zaklad. In obdaruje sveto Eufemijo, sv. Marijo Veliko, sirotišnico in hiralnico. In zapiše večno mašo za Matetovo dušo. Da cesarju za trdnjave, obdaruje sv. Jakoba v Ljubljani. Vso noč je bil na krovu. Po polnoči je slišal, da je odprl kapetan vrata in da se je vzel Gino z dvema mornarjema izpod krova. Spustili so čoln in veslali na otok. Adrian se je stresel. Razumel je: Kapetan odnaša zaklad, odvede Anco. Proti jutru so priveslali in zvlekli previdno okovano skrinjo na krov in v kapetanovo kajuto. Takrat je napočil za Adrijana hud čas. Djokovič je hodil po krovu kakor rjoveč lev. Maček je pel pogostoma. Anca ni smela na zrak, dokler je bil Adrian blizu, gospa Bertina in Dujmo sta se ogibala dečkov. Ne besede, ne migljaja. Gino je bil vedno za Adrianovim hrbtom, ga je vpraševal, če vidi še Mateta. »Brod smrti« pa je letel v ugodnem vetru proti svojemu cilju. Za ta brod ni bilo ne tišine, ne nevihte, kakor da bi bil res plačan s krvjo. Adrian je dognal, da jadrajo v južno smer. A ko so začeli obletavati ladjo galebi, je povedel Gino Kranjce pod krov. Niso videli, kje so pristali. Po ropotu in hoji so spoznali, da vlečejo nekaj težkega raz krov, slišali so Ančin glas: »Z Bogom, dečki! Z Bogom, Adrian!« Od takrat ni več slišal Ance. Ko so smeli na dan, je že plaval »brod smrti« po velikem morju. Prazno je bilo na veliki trojambornici, ker ni bilo več Ance. Nekje je našel Kristo listek z imenom »Lisabona«. Spodaj je bil narisana zvonik in cerkev. Adrian je razumel, da mu sporoča gospa Bertina, da gre Anca v samostan v Lisaboni. Znevom, ko je pustil Djokovič Anco na kopnem in gotovo tudi zaboj z zakladom, se je glavar gusarjev popolnoma spremenil. Ogovarjal je Adrijana, bil silno prijazen z dečki in jim slikal gusarsko življenje v najlepših barvah. »Poglej ta brod!« je govoril Adrianu, »kaj ni vreden kralja?« Kdor ga ima, je kralj voda. Zapustil ga bom tistemu, ki se bo izkazal vrednega. Staram se in rad bi preživel zadnja leta v zasluženem pokoju. Dajte vi, mladi, poveseljačite na morju, plen je bogat, delajte nekaj let, potem boste živeli v časti in slavi.« Vsak dan se morajo vaditi dečki v streljanju s topovi in puškami in v mečevanju. Dostikrat prime Adrijana, da bi sprožil puško, da bi obrnil meč v kapetana. Pa svareče ga pogleda Dujmo, in misel, da ne more do Ance brez Djokoviča, ga ustavlja. Večkrat očita Djokoviču Adrian: »Ostal bi bil poštenjak, da ni bila taka tvoja mati. Zato postani ti kapetan te ladje, to je moja osveta. Plemenita osveta, Adrian! Kdo bi ne dal duše zanjo? Jaz ti jo prepuščam zastoj.«

Adrian in njegovi tovariši se hlinijo. Delajo se divje, željne plena in boja. »Ne samo brod, tudi deklico in zaklad dobimo,« jim zagotavlja Adrian. »In vrnemo se poštene in bogati domov.«

»Tako je z nami, mati,« konča Adrian svoje premišljevanje na nočni straži, »rešiti moramo zaklete duše in zakleti brod.«

(Dalje.)